

**Declaració de Valdeavellano de Tera
per la defensa i el reconeixement dels
Usos Comunals i les ICCA a Espanya**

Els sotasignats, en el marc de l'assemblea de l'ICCA Consortium, que va tenir lloc a Valdeavellano de Tera (Sòria) els dies 4 i 5 d'Octubre de 2013, i en virtut dels acords establerts a la reunió específica destinada a constituir el grup de treball "**Iniciativa Comunes: iniciativa per al reconeixement dels territoris conservats per comunitats locals (ICCA)**" per promoure'n l'estudi, la defensa i el reconeixement a Espanya, **declarem**:

1.- Que els **usos comuns i els béns i drets que tenen associats** són part del patrimoni cultural (inclòs l'immaterial), ambiental i socioeconòmic d'Espanya. Que aquests usos (pesca, pastures, caça, aprofitaments forestals, regs i d'altres) han esdevingut elements clau, tant per a la pervivència socioeconòmica del món rural i la societat espanyola en general, com per a la protecció i integració d'aquells grups socials i territoris més desfavorits, i també per a la gestió sostenible del territori, motiu pel qual han de ser estudiats, reconeguts i defensats.

2.- Que els usos comuns han estat fonamentals per a la conservació de la biodiversitat, els paisatges i els ecosistemes d'Espanya, i també per a una gestió i conservació adequades dels recursos, serveis i valors que proporcionen al conjunt de la societat, fins al punt que aquests models d'aprofitament i els seus processos ecològics són imprescindibles per explicar la gran riquesa i diversitat del nostre patrimoni natural i cultural.

3.- Que, en general, aquest patrimoni comú ha patit, històricament, un gran nombre d'agressions: desamortitzacions, usurpacions, municipalització, alienacions i falta de reconeixement social, jurídic, legal i administratiu. Així mateix, les males decisions polítiques han suposat la pèrdua irreversible d'un immens patrimoni humà, social, econòmic, natural i cultural. Les agressions prossegueixen avui dia sota diferents figures per manllevar, a les comunitats locals, la gestió dels usos comuns i dels seus béns associats.

4.- Que, malgrat les agressions, l'actitud que els beneficiaris i titulars dels usos comuns han mantingut en defensa dels seus drets, al llarg de la història, ha permès que, a dia d'avui, encara constitueixin una forma de governança quotidiana, extensa i d'èxit del nostre patrimoni natural i cultural. Comuns de muntanya, de socis, veïns o caps de casa, confraries de pesca o marisqueig, juntes de pastures, de vall, i veïnals, 'facerías'¹, corral de pesca, societats de caça, 'acequias de careo'², 'parzonerías'³, 'ledanías'⁴ i altres formes de governança similars gestionen milions d'hectàrees d'alt valor natural, econòmic i cultural i són expressió de l'empoderament i la participació de centenars de milers de ciutadans en una gestió participativa, directa, resilient i sostenible dels recursos naturals.

5.- Que cal reconèixer, donar suport, promoure i protegir cadascun dels tres pilars bàsics que configuren els usos comuns: **comunitat, governança i conservació de la Natura**, tal i com són descrites en la definició de les ICCA, recollida per diversos organismes internacionals. Així doncs, cal parar esment a preservar i promoure els valors que solen caracteritzar els usos comuns i que els fan especialment valuosos per a la societat, entre els quals sobresurten els valors de sostenibilitat, adaptabilitat, multifuncionalitat, integració de valors culturals, repartiment equitatiu dels recursos, justícia social, corresponsabilitat, processos participatius i empoderament de les comunitats locals.

¹ Tipologia de llocs d'ús compartit entre diferents pobles o comunitats, propi de Navarra, Aragó, Catalunya, Andorra i els seus veïns francesos. L'acord, freqüentment transfronterer, s'estableix sobre us compartit de pastura o explotació forestal entre localitats d'ambdues vessants dels Pirineus.

² Sèquies típiques de Sierra Nevada (Granada i Almeria) de gestió comunitària, basades en la captació de les aigües de desgel de Sierra Nevada a gran alçada, per introduir-les en els aqüífers i aprofitar-les al fons de vall, en la temporada estival.

³ Condominis intermunicipals de forests, propis dels territoris històrics de Guipúscoa i Àlaba.

⁴ Territori regulat comunalment per consells o municipis a través d'una junta.

6.- Que organismes internacionals rellevants, com el Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient (PNUMA), el Conveni per la Diversitat Biològica (CBD) o la Unió Internacional per la Conservació de la Natura (UICN) ja reconeixen, amb èmfasi creixent, el paper cabdal de les ICCA en la conservació de la Natura i la gestió sostenible dels recursos a nivell global. No obstant això, a Espanya encara hi ha una manca greu de reconeixement del valor que tenen, des de les administracions públiques, i un gran desconeixement per part de la societat. Per això, urgeix reivindicar el paper social, econòmic i ambiental de les ICCA i el seu potencial per a la conservació, el desenvolupament del món rural i la societat en general.

7.- Que la salut i el rendiment econòmic, social i ambiental dels usos comunals depenen de les persones que els gestionen, que són veritables especialistes quant a governança i funcionament. Cal donar suport, doncs, socialment aquests homes i dones per tal que puguin seguir desenvolupant la seva tasca en un context just. Per tant, és imprescindible la seva participació en les decisions polítiques que afecten els comunals, de cara a garantir-ne el manteniment i la sostenibilitat present i futura.

8.- Que, tenint en compte el que s'ha exposat, cal fomentar noves aliances i sinergies, des de l'àmbit local al global, basades en la participació de base, l'empoderament de les comunitats locals i l'enfocament participatiu ("de baix a dalt") per poder garantir la pervivència de la gran riquesa i diversitat de formes de titularitat i gestió col·lectiva existents a Espanya, i per poder-ne desenvolupar l'enorme potencial i els valors que té associats. Per això, cal fomentar l'establiment de canals de solidaritat recíproca entre les comunitats que gestionen usos comunals. També cal promoure objectius comuns amb nous agents socials, especialment en els camps de la recerca científica, la conservació de la Natura, l'ensenyament, el dret i la comunicació. I caldria afegir-hi, encara, la necessitat de fomentar aliances entre els usos comunals i les comunitats urbanes, que potencii els diferents lligams que les uneixen.

9.- Que hi ha una base científica sòlida que demostra, en general: la contribució històrica dels usos comunals a un desenvolupament més sostenible i igualitari; la seva important contribució social, econòmica i ambiental a l'actualitat, i també el seu potencial per al desenvolupament d'iniciatives que contribueixin a encarar bona part dels reptes socials, ambientals i econòmics plantejats per a la societat actual i les generacions futures. Volem remarcar, en aquest sentit, la línia de recerca empresa per la doctora Elinor Ostrom, Premi Nobel d'Economia el 2009, que va demostrar "*com els béns comuns poden ser administrats de manera efectiva per un grup d'usuaris*", trencant així la dicotomia públic/privat tot rescatant els valors de la titularitat col·lectiva, i desmuntant la concepció, tan arrelada com –a voltes- interessada, que la gestió de la propietat comunal està abocada, per la seva pròpia naturalesa, al desastre.

10.- Que, d'acord amb els motius exposats, tant les comunitats comunals com les diferents administracions i la societat en conjunt han de prioritzar la vetlla per a la protecció i el reconeixement d'aquest patrimoni col·lectiu en base als principis d'**inalienabilitat, indivisibilitat, imprescriptibilitat i inembargabilitat**. Així mateix, han de garantir el respecte al dret escrit i consuetudinari d'aquestes comunitats, el seu ple reconeixement legal, la seva plena capacitat jurídica en la defensa i la gestió dels seus recursos i la participació adequada dels seus òrgans de governança en la presa de decisions que afectin aquest patrimoni. Igualment, les reformes legislatives presents i futures han de respectar els drets històrics de les comunitats locals i la seva autonomia en la gestió del patrimoni comunal. Finalment, els usos comunals i els béns i drets que té associats han de ser gestionats de manera participativa i sostenible, amb l'objectiu de garantir la transmissió d'aquest patrimoni per al gaudi de les generacions futures, tot preservant-ne els valors econòmics, socials i ambientals.

Signants:

Federación Estatal de Pastores

MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN DO MORRAZO

Comunidade de Montes de Vilar de Triacastela

Mancomunidade de Montes Veciñais en Man Común de Castrove-Salnés